

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА

BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1-1 (Wilno, Zawalna 1-1).
Redakcyja adžyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

"Bieł. KRYNICA" kaštuje na hod—4 zał. na poŭhoda —
2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ŭdwoja daražej.
Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

Да рэарганізацыі Б.Х.Д.

(Артыкул дыскусыйны)

Рэарганізацыя Б.Х.Д. ёсць справа пажаданай і даўно спялай. Зьвярну адразу ўвагу на тое, што павінна быць у новай палітычнай арганізацыі, у тэй, у каторую зычыць ператварыцца ды ўліцца цяперашняя Б.Х.Д. Наўперад трэба гаварыць аб найважнейшым, а дробныя рэчы вынікнуць з галоўных.

Час цяперашні творыць будучыню. Дзеля таго новая арганізацыя палітычная мусіць быць арганізавана так, каб найлепей магла працаваць цяпер і ў бліскай будучыні. Калі-б у далейшай будучыні спосаб арганізавання і праграма яе не адказвалі вымаганьням жыцця, дык арганізацыя такая страціць значэньне ў гэнай далейшай будучыні. А найважнейшае ў новай палітычнай арганізацыі мусіць адказваць найважнейшай справе сучаснага жыцця беларускага.

Што-ж у беларускім жыцці цяперашнім найважнейшае? Ад чаго найболей залежыць цяперака ўдача адраджэньня беларускага народу? Думаю, што шмат хто з беларусаў задаваў сабе гэтае пытаньне. Наўжо-ж прыгледзіўшыся не патрапім на яго адказаць? Ад чаго найболей гіне беларуская сіла? Якая прычына залежная ад нас самых найболей перашкаджае нашай нацыянальнай рабоце? Што нас найболей разьядзе, аслабляе, дэзарганізуе і дэзор'ентуе? Адказ можа быць адзін: — нашае разьбіццё, прычыненнае сыстэматычнай правакацыяй непрыяцеляў беларускага народу, што знайшлі сабе падаўкі грунт у нашай прымітыўнасьці і грамадзкай няспеласьці. Разьбіццё ўзяло ад нас гэтулькі страшных ахвяраў, гэтулькі мы ад яго мелі і маем стратаў, што пара схамянуцца і аддаць гэтую нашу найстрашнейшую хваробу.

Калі ў разьбіцці згуба, дык спасеньне ў суцэльнасьці, у злучэньні. Пры гэтым трэба ўсвядоміць, што калі яшчэ колькі год назад злучэньне магло-б мець характар контакту, то цяперака, з прычыны аслабленьня беларускіх сілаў, яно мусіць мець характар арганізацыйны, мусіць быць суцэльным.

Якое заданьне беларускага руху? Што нас лучыць? — Дабро беларускага народу, яго адраджэньне і вызваленьне. Дык у каго справа адраджэньня гэтага народу стаіць на першым месцы, той павінен быць у новай арганізацыі палітычнай. З другога боку, дзеля гэтага новая арга-

нізацыя ня можа мець на ўвазе марксысцых, бо ў іх на першым месцы інтэрнацыяналізм і соцыялізм. І пагатоўе ня могуць да такой арганізацыі беларускай належаць тыя, хто справу асабістую ставяць вышэй за справу народную. Усе іншыя павінны сабе знайсці месца ў новай арганізацыі.

Але каб гэтак сталася, дык ня можна рабіць перашкодаў у праграме і ў спосабе арганізавання. Гэткая праграмная перашкодаў быў-бы корпоратызм. Каму з беларусаў ён патрэбны цяперака? Ці мы можам заводзіць цяпер корпоратыўны лад у жыцці? Не! Можам толькі ўвесці пункт у праграму і пашыраць прынцып. І вось дзеля гэтага праграмнага пункту, дзеля абстрактнага прынцыпу будзем шчапаць узаемна лабы замест займацца плоднай працай. Згаджуся на ўсялякі лад у будучым беларускім гаспадарстве пад варункам, што ён забяспечыць беларушчыну гэтага гаспадарства, забяспечыць дабрабыт і развой беларускага народу. Ці-ж можна валзіцца і грызціся між сабой за абстрактныя прынцыпы ў сучасны момэнт?

Ня добра, калі замест тварыць праграму жыцця, набіраюць у яе хорошых пунктаў з чужых праграмаў. А такім хорошым пунктам ёсць корпоратызм. Хто ў нас яго знае? Напэўна стане пальцаў адной рукі, каб палічыць іх. Я вельмі сумневаюся, каб ініцыятары гэтага пункту ў ім добра разьбіраліся. Затое пэўна зусім тое, што яны ані не пастараліся пашырыць аб ім веды сярод беларусаў, ня кажучы ўжо аб тым, што нікога не захапілі гэтым прынцыпам. Ясна, што ў праграме новай арганізацыі не павінна быць корпоратызму. Але і да гэтага «непавінна» ня можна адносіцца догматычна, г. зн., што сярод сяброў арганізацыі адны могуць быць прыхільнікамі корпоратызму, а другія яго праціўнікамі, але ўсе паміж сабой — сябры, а арганізацыя, як такая, ня выступае ані за, ані проціў корпоратызму. У праграме арганізацыі даволі будзе пунктаў аб дэмакратызме ў шырокім значэньні гэтага слова.

Дзеля таго, што будучая арганізацыя мае мець шырокую беларускую асладу, назоў яе павінен адказваць гэтай шырыні. Я прапаную назоў: «Зьвяз Адраджэньня Беларускага Народу». Прага, 20.X.34. Дзейны сьведка.

Баскі і іх палітычныя імкненьні.

Аб многіх паднявольных дагэтуль народах, якія імкнуцца да сваёй палітычнай самастойнасьці, прыходзілася нам няраз знаёміць беларусаў праз нашу часопісь. А вось цяпер якраз падшоў час пазнаёміць з баскамі, з адным з паднявольных народаў Гішпаніі.

Ня так даўно, як ведаем, у Гішпаніі адбылося вялікае забурэньне, у якім згінула да трох тысяч асоб. Забурэньне гэта, апрача характару соцыяльнага, мела так-жа і характар палітычны. Баскі, ідучы за прыкладам каталёнцаў, скарысталі з гэтага апошняга замаяшаньня ў Гішпаніі і аб'явілі свой край рэспублікай. Праўда, гішпанскае войска баскаў перамагло і ўжо далучыла іх да Гішпаніі, але факт абвешчання краю баскаў рэспублікай мае для будучай вызвольнай барацьбы гэтага народу вялікае значэньне.

Край баскаў падзелены горами Пірэнеямі, ці лепш гішпанска-францускай граніцай. 1/3 часьць баскаў належа да Францыі, а 2/3 — да Гішпаніі. Усіх разам баскаў існуе 1 мільён. Гэта дужа старадаўны народ, які меў у сваёй гісторыі і хвіліны сьветлыя, аж покуль не дайшоў да сьняжэньня свайго паднявольнага палажэньня.

Баскі сьняня ня дрэмаць, а энэргічна і адважна працуюць над сваім адраджэньнем і вызваленьнем. Галоўная праца іх у гэтым кірунку адбываецца прадусім у Гішпаніі, але за баскамі гішпанскімі на адраджэньскую сваю дарогу становяцца так-жа і баскі французскія. Справа адраджэньня гэтага народу ідзе даволі шпарка. Нават тыя баскі, якія ўжо забыліся сваёй мовы і гавораць пагішпанску ці пафранцуску, сьняня масова варочваюцца да роднай баскійскай мовы. Варожай яшчэ астаецца да нацыянальнага адраджэньня баскаў толькі пераважна рознага гатунку буржуазія.

Баскі ў сваёй масе — гэта сьляне. Апошнім аднак часам адбываецца значны працэс нацыяналізацыі так-жа і гарадоў баскійскіх.

Баскі — каталікі і да таго каталікі цвёрдыя, але людзі яны дужа паступовыя, кажуць бы прыродныя дэмакраты і самастойнікі.

Край баскаў — гэта адна знайкультуральнейшых правінцыяў Гішпаніі. Баскі — гэта людзі парадачныя, працавітыя, сапраўды культурныя; любяць яны навуку, свой край, свае звычэй і сваю гісторыю. Няграматны баск — гэта вялікая рэдкасьць. Баскі бадай усе ўмеюць чытаць і пісаць, бо маюць яны школы нават і ў найбольш глухіх кутках свайго краю.

Адраджэньне баскаў пачалося ад разьвіцця сваёй мовы і так-жа ад тварэньня сваёй літаратуры і навукі. А пасля гэтага прышоў поступ эканамічны і палітычны самастойніцкія імкненьні.

Дужа многа пасунуўся ўперад баскійскі вызвольны рух пасля сусьветнай вайны. У гэным часе пачала выходзіць першая штодзённая баскійская часопісь, паявіліся новыя літаратурна-навуковыя журналы, была закладзена «Акадэмія Баскійскай Мовы», а так-жа пасталі новыя нацыянальныя баскійскія таварыствы на абодвух баках Пірэнеяў.

Так жа па вайне ярка выразіліся і ідэалы баскаў палітычныя. Сьняня яны ідуць да таго, каб падзеленыя свае землі аб'яднаць у адну самастойную дзяржаву, злучаную з Гішпаніяй толькі дабравольнай фэдэрацыяй. Гэтыя свае імкненьні, як мы ўжо ўспаміналі, баскі нядаўна прыпачталі сваёй крывёй. А гэта ўжо пэўны знак, што такі народ, хоць лікам невялікі, ня згіне, і даб'ецца таго, чаго шукае і што яму належыцца.

Мы беларусы, якіх палажэньне сучаснае шмат у чым прыпамінае палажэньне баскаў, сардэчна вітаем іх натур і працу, пацяшаючы сябе адначасна тым, што не адны мы на сьвеце ў нашай вызвольнай крывавой падарожы.

А. С.-ні.

Z hazet.

U škole polsku —
doma pabielarSKU.

„Chr. Dumka“ u 10 numary s. h. pad hetkim zahałoŭkam padaje artykuł piara W. D.—a. U henym artykule prawodzicca zdarowaja dumka, što kali biełarusy siańnia zmušany pasylać swaich dzieciej u čužuju polskuju školu, dyk zatoje doma hetych dzieciej pawinny wučyć pabielarSKU. Niżej padajom ważniejšyja miascy z henaha artykułu.

„Pa wakacyjach poŭnyja školy biełaruskich dzieciej. Hetyja dzieci pilna ŭzialisia za pracu. O, kab-ža siahońniašniaja škola dy biełaruska-mu dziciaci ŭmieła dać toje, što jana dać pawinna! Tady-by biełaruskaje dzicianio raźwiło-b swaje siły tak, jak naležycca.

U nas i kruhom nas isnujuć tolki kazionnyja čužyja školy. Da kazionnych čužych szkołaŭ my ŭžo zdawiondaŭna nadta dobra prywykli. Nas abdaraŭ imi rasiejski car. Dawoli hustaja sieťka carskich szkołaŭ kaliści abwiwala ŭsiu biełaruskuju ziamlu. U henych szkołach wučyliŭsia biełarusy šanawać cara bacišku i lubić Rasieju matušku.

Da polskich kazionnych szkołaŭ my biełarusy „prywykli“ taksama skora, tym bołš, što ŭ hetyja školy biełarusy zahaniajucca štrafami.

Polskija „znaŭcy“ školnictwa adwažwajucca ćwierdzić, što praz polskija školy społščacca ŭsie biełarusy. Hetaj dumki trymajucca duža mnohija palaki. My biełarusy ŭ heta nia wierym ani na paznohać.

Ja sam prachodziŭ školy i rasiejskija, i polskija, i anhielskija, a mima hetaha, jak ja byŭ biełarusam, dyk biełarusam i astaŭsia. A hetki nie adzin ja siarod biełarusau na świcie. Woš-ža škola nie kaniečna pierarablaje ludziej i źmianiaje nacyi.

Dalosia mnie raz z dzicianiom spatkacca. Jano bylo z polskaj szkoły sa staršaha addziełu. Dzicianio heta dawaj mnie rezać adrazu hety biełaruski wierš: „Chaj hrom z pia-runami hrymić i stralaje... Swajho ja narodu... Nia zdradźu nikoli...“

Spatkala dzicianio heta biełaruskuju knižku i adrazu sabie hety wierš nawučyłaŭsia.

I tak biełaruskija dzietki pa wakacyjach natužyli swaje siły ŭ polskaj škole. Jany pracujuć tam, choć praca ich nia jdzie ŭ duchu biełaruskaha narodu.

Na paciechu adnak našu skazać treba, što my bielarusy astacca možam bielarusami, choć i praz polskija školy projdziem. My narod tak adporny, što ŭ nas choپی macy na toje, kab na swaich nahach i tady stajać, kali nas stawiać usie i z usich bakoŭ na čużyja polskija nohil..

Da taho-ž jašče treba, kab bielaruskija bački ŭmeli nadać swaim dzieciom bielaruski žyćciowy kirunak. Heta znača, kab bački ŭmeli ŭ dušu swajho dziciaci ŭlić bielaruskaha ducha. Tady bielaruskija dzieci, choć i buduć wučycca ŭ polskich szkołach, — jany adnak biełspramienna astanucca bielarusami. Tut prykładam nam słužać žydy. Jany pchnucca ŭ roznyja školy, ale žydami ŭsiudy astajucca.

Bielaruskamu dziciaci z polskaj školy treba dać bielaruskuju knižycu. Adnaho, druhoha dobraha wieršu treba nawučyć jaho.

Takim čynam my ŭ bielaruskich dzieciach wyrabim hlybokuju pašanu da ŭsiaho rodnaha, bielaruskaha. Staŭšysia-ž darostaj maładziažaj, bielaruskaje maładoje pakaleńnie samo sabie dalej dać radu i da žyćcia wystupie zusim pryhatawanym. Tady maładziaž naša swajej staronki nikoli nia zdradzie...

Ale heta ŭsio nia znača, što bielarusy wiek buduć biez swajej rodnaj školy! Bielaruskija školy ŭ nas być musiać i jany buduć! My ich niekali zdabudziem. Staraja praŭdu kažuć, što i Wilniu nie adrazu zbudawali.

Ale pokul my prymušany wučyć dziciej našych u szkołach polskich, wučyma ich tam, ale doma wučyma ich pabielarusku. Doma dzietki našy pawinny paznać swaju bielaruskuju mowu, historyju, literaturu, Bielaruś swaju rodnuju...

Statystyka II dziaŭžaŭnaj pierapisi na bieł. ziemiach.

U papiarednich numarach „Bieł. Krynicy“ padana statystyka II dziaŭžaŭnaj pierapisi nasiełnictwa ŭ našym kraju—pawiełtaŭ: Maładečanskaha, Aśmianskaha, Brasłaŭskaha, Pastaŭskaha i Wialejskaha. Čiapier padajom hetu statystyku pawietu Świančianskaha.

U Świančianskim pawiećcie: U haradoch ludziej ahułam — 12,296, katalikoŭ—7756, inšych chryścijan—1062; bačkaŭskaja mowa: 7431 polskaja(?), 117 biełaruskaja, 832 rasiejskaja, 495 litoŭskaja, 3408 žydoŭskaja i 30 inš.

U wioskach ludziej ahułam — 124.179, katalikoŭ — 109.767, inšych chryścijan — 9791; bačkaŭskaja mowa: 61 028 polskaja(?), 7945 biełaruskaja, 7920 rasiejskaja, 42.498 litoŭskaja, 4246 žydoŭskaja i 409 inš.

U hetym pawiećcie miž litoŭcami żywuć i bielarusy. Litoŭcy ŭsie, a bielarusy ŭ bolšaści—kataliki. Z hetaj

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА

Агульны сход Б.Н.К. У мін. нядзелю 28.X. с. г. адбыўся агульны сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту. Камітэт разгледзіў праект пашырэння рэгуляміну Б. Н. К. і прыняў яго.

Помач незаможным беларускім студэнтам. Бел. Нац. К-т на апошнім сходзе зарганізаваў спецыяльную Камісію Помачы Беларускай Студэнскай Моладзі і даручыў ёй праводзіць дзейнасць ў межах рэгуляміну, які ў гэтым нумары друкуем. У склад Камісіі ўваходзяць: інж. Л. Дубейкаўскі—старшыня, кс. д. р. Ст. Глякоўскі—скарбнік і магістр Я. Шутовіч—сэкрэтэр.

Беларусы Задушкі. На сёлета Задушкі (2-га лістапада), звычайна папярэднік гадоў вільняўскіх беларусы адведывалі на Россе могілкі беларускіх паэтаў. Адведзіны выпалі ўдачна; а гадз. 6 з паловай сабралася значная група беларусаў—раней пры магілцы К. Сваяка, пасля пры магілцы Ядвігіна Ш.—і прапаяла прыгожа тры песні: „О Божа, Спасе наш“, „Божа, што калісь народы...“ і жалобны марш „Растаўся з намі“.

З выдавецкай нівы. Выйшлі з друку: „Беларуская Борца“ № 2-3 за верасень і кастрычнік 1934, месячнік пчаларства і мядова-лекарскіх зёлак. Адрас рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, вул. Каралеўская 3—8. Змест нумару багаты і фахова вельмі цікавы.

— „Хрысціянская Думка“ № 10 (101) за м-ц лістапад 1934 г.

З студэнскага жыцця. У мінулым акадэмічным годзе на вільняўскім універсітэце паводле афіцыйнага падлічэння было 99 студэнтаў беларусаў. Большая частка гэтага студэнства зарганізавана ў Беларускай Студэнскай Саюзе. Рэшта ходзяць самапасам, безкарысна для беларускага адраджэння, або становяць матэрыял для твэрэння на кожны год усё новых арганізацый.

У мінулую нядзелю 28.X.34 адбыўся надзвычайны сход сяброў Бел. Студ. Саюзу. Сход папоўніў склад ураду. Выбраны: на старшыню ўраду — М. Шчорс, а на сяброў: В. Войтэнка, Трахімовічanka Тышкевіч і Грамыка. Сход паставіў змяніць форму шапак сяброў Саюзу.

Т-ва Беларусаведы пры У. С. Б. У нядзелю 4.XI с. г. у VI саль Галоўнага гмаху У.С.Б. адбудзецца, навуковая зборка, з рэфэратам абс. Я. Хвораства на тэму: „Вясельныя абрады на Палесьсі“. Абрады запісаныя мовай Пружаншчыны. Пачатак а 17 г. Уваход для ўсіх вольны.

statystyki bačym, što ŭ Świančianskim pawiećcie bolšaść palakoŭ. Ale heta tolki ŭ polskaj statystyce.

Маскоўская небяспэка.

Агульна ведама, што праваслаўная Царква на нашых землях здаўна была і ёсьць цяпер, побач з сваім хрысціянскім апостальствам, інстытуцыяй расейскай. Праваслаўнае духавенства спасаючы беларускія душы ад ада“ накіроўвала Беларусаў у „царстве нябснае“ праз Маскву і памагала расейскаму чынавецтву даследваць, каб Беларусы „не грашылі“ супроць Масквы. Царква і Расея — гэта было адно.

Гэта было даўней, але ня лепш і цяпер.

Развалілася царская Расея, рассыпалася і расейская Царква. Епархі б. расейскай Царквы пры помачы польскага ўраду ўтварылі для праваслаўных беларусаў і ўкраінцаў Аўтокефальную Праваслаўную Царкву ў Польшчы. У гэтай „незалежнай“ Царкве кіраўнічыя становішчы ад найвышэйшых да найніжэйшых занялі ўсе тыя-ж людзі, што былі вернымі і найвярнейшымі слугамі расейска-царскай праваслаўнай Царквы. Дзеля гэтага і дух у гэтай афіцыйна іншай Царкве астаўся той самы — стара-рускі дух.

Гэты „старо-рускі дух“ праз увесь час ад заканчэння бальшавіцка-польскай вайны штучна ўтрымліваўся праваслаўным духавенствам сярод праваслаўных беларусаў у большасці прыходах пакуль гэта беларускім сялянам не абрыдла. Калі-ж беларусы перасталі хадзіць у царкву і слухаць маскоўскіх папоў, утрымліваўне „старо-рускага духа“ пачалося іншым спосабам — расейскай прэсай і літаратурай. Гэты спосаб аказаўся для нас, беларусаў, больш небяспечны і грозны.

Цяпер у Зах. Беларусі, асабліва ў Наваградчыне і на Палесьсі, вельмі пашыраны кольпортаж расейскіх газет: „Слово“ і „Русскій Голос“. Адкуль толькі ўзяліся прыхільнікі і носьбіты гэтай расейскай ідэі? Яны быццам уваскрослі ў нашых вёсках. Гэтыя вось сьвецкія носьбіты „стара-рускай ідэі“ намагаюцца, каб сьведамы нацыянальна беларускі элемент „пагадзіць“ з рускім папам, г. знача, каб беларусы адмовіліся ад трэбаванняў беларусі ацыі царкоўна-рэлігійнага жыцця і прызналі маскоўшчыну ў царкве за нармальнае зьявішча.

З гэтага бачым, што маскалі з абароннай пазыцыі ў нашым, беларускім краі, дзе яны зьяўляюцца гасцямі, пайшлі ў наступ на маладую беларускую нацыянальную сьведасць.

Супроць гэтага русыфікатарскага наступу мы, беларусы, мусім даць адпор так-жа наступам. Мусім дамагацца роднай мовы ў царкве і друкаванага царкоўна-рэлігійнага слова пабеларуску! Сідарчук

Kamisija Pomačy Biełaruskaj Studenskaj moładzi pry B. N. K.

Rehulamin.

Dziela arhanizacyi pomačy biełaruskaj studenskaj moładzi Biełaruski Nacyjanalny Kamitet na ahulnym scho-dzie pastanowaj z dnia 28.X.34 h. utwaraje adumysnuju Kamisiju, jakaja мае праводзіць swaju dziejnasć u ramach hetkaha rehulaminu.

I. Arhanizacyja.

1) Kamisija Pomačy Biełaruskaj Studenskaj Moładzi wydzialajecca z siabroŭ Bieł. Nac. K-tu i składjajecca z troch asob: staršyni, skarbніка i sekretara.

2) Kamisija P.B.S.M. мае prawa kooptawać da techničnaha supracoinictwa asoby, nie ŭwachodziačyja ŭ Bieł. Nac. K-t.

3) Dziejnasć Kamisii P.B.S.M. składjajecca z:

- aznajamleńnia i zacikaŭleńnia hramadzanstva losam biełaruskaj studenskaj moładzi;
- padšukańnia krynicaŭ dapamohi dla najbiadniejšaj biełaruskaj studenskaj moładzi;
- pryjmańnia i padzielu hetaj dapamohi.

II. Dachody.

4) Kamisija P.B.S.M. materyjalnaja srodki čerpaje z:

- dabrawolnych achwier;
- daninaŭ hramadzan dabrawolna apadatkawaŭšych na hetuju metu;
- inšych składak i dachodaŭ z roznych imprez.

III. Pryznawańnie dapamohi.

5) Kamisija P.B.S.M. pryznajučy dapamohu budzie kirawacca postupam u nawukach i materyjalnym stanowiščam kandydata.

6) Dapamoha budzie doŭhatermi-nowaj, biespracentnaj pazykaj.

7) Kamisija P.B.S.M. za swaju dziejnasć adkazwaje prad Prezyd. Bieł. Nac. K-tu i daje jamu z swajej dziejnasći spravazdaču.

*****

Biełaruskija Kalendary

— adryŭnija i knižkaj —
na 1935 hod

možna najwyhadniej kupić u

BIEŁARUSKAJ KNIHARNI
«PAHONIA» Wilnia Zawalnaja 1.
Cana adryŭnoha kalendara 55 hrašoŭ.

Cana kalendara knižki 65 hr.

Pry bolšych zakupach wialikaja ŭstupka.
Biaz hrošaj kalendary nie wysylajucca.

Wincuk Adwažny.

Chłapiec.

POWIEŚĆ.
XII. U škole.

Była poznaja wiosień. Listapad paśpieŭ sabrać z drewaŭ paślednija listočki, ale jašče nie paśpieŭ ich raźwiejać bujnym wietram pa čystym poli. Dyk lažali pad drewami pulchnaj koŭdraj—žoŭtyja, załacistyja — i šuršeli pad nahami. Najpry hažejšyja byli listy klanowyja, — jak-by šyrokaja daloŭ-ryka z rastapyranymi palcami. Žyły prašwiečywalisia naskroś. Koler жоŭta-załaty tak pryhoža adbiwaŭsia na soncy, što dzieci, zbirajučy hety „chleبنى“ list, pakazywali jaho sabie naŭzajem i lubawalisia, i spracalisia, čy j mabyć pryhažejšy, abo nakładali sabie na wočy i tak hladzieli na sonca, abo spyalisia listami i psuli swaju rabotu. A drewy stajali hołyja i dryželi ad ściuzu. Płakali raniej pa zhublenaj wopracy, a bujnija slozy šlo pali na apaŭšyja listy. Wyciahiwali hołyja ruki—hałuzu da nleba, przywajučy pomsty na hety niahodny wlecier i zdradliwy načny marozik, što ich tak abažwiečyli haniebna. I dniom i nočaj žalosna stahnali i plajali drewy sami pa sabie sumnuju, chaŭturnuju pieśniu. Ale wlecier nia dbaŭ ab ništo. Zara darwaŭsia da biednych listočkaŭ, padniaŭ ich, zakružuŭ pa čystym poli i panios za dziesiatki wiorst, zatoŭk u daliny, prahaliny, jamy, barozny. Drewy ŭbačyli heta złačystwa, ździwilisia, prytailli duch, i tak i akačanieli, adubieli, zamiorli ad strachu, ściuzu i marozu, — aź da samaj wiasny.

19)

U zawałockaj pačatkawaj škole adkrylisia zapisi. Dzieci pasypalisia ŭ školu. Wučycielem u Zawalocy byŭ Piotr Pawłowič Kuksač, biełarus z krywi i z kaściej, ale wierny słuha rasiejskaha ŭradu i carskaha zakonu. Adnakža z samaha dziacinstwa lubiŭ biełaruskuju mowu, umieŭ sotni przykazak, žartaŭ, zahadak i pieśniaŭ biełaruskich. Asabliwa umieŭ wiesialić tawaryšaŭ pry butelcy piwa. Rodam byŭ z pad Wałožyna, syn sielanina, prawasłaŭnaha biełaruska.

Kuksač przykazaŭ dzieciom nazywać siabie sposabam rasiejskim — Piotr Pawłowič. Adnak dzieci stali jaho nazywać „Pan Paŭłowič“, što byŭ saŭsim nie na miejsy. Inšyja kazali „Pan na-staŭnik“ — dyk i heta Kuksaču nie spadabatałsia. Tahdy jon zahadaŭ klikać siabie — „Gaspadin Učytieł!“ Da hetaha nareščie wučni przywykli, ale j to wyhawarywali paswojmu: — „Haspadzin Wučytieł!“

Sioleta Wincus i nia pytaŭ matku, ci pazwolić iści ŭ školu. Dobra pomniŭ z prošaj zimy, što tahdy kazala: — „pojdzieś, synok, na druhuju wiosień!“ Dyk woć zbiraŭsia Wincus daŭno i, jak tolki Kastuś Jurewič zapisaŭsia, i jon nazaŭtra byŭ hatowy. Celuju noć sniŭ Wincus wučyciela i školu. Budziŭsia nieskalka разоŭ, bajučysia, kab nie praspać. Śniedaŭ leđż dźwie-try minuty i nareščie pojšoŭ-pabieh z susiednimi chłapcami ŭ školu, wiesiała pedsakiwajučy pa -darozie.

U škole bylo ŭžo poŭna wučniaŭ. Staršyja chłapcy žumieli, wiesialilisia, bilisia, a małyšy stajali sa swaimi opiakunami pry stale i čakali wučyciela. Nareščie adčynilisia dźwiery i ŭwajšoŭ wučyciel — staredniaha rost, małady, świetła-rusy,

pryhladžany, abholeny i adziety frantam. Pad pachaj dziaŭžaŭ doŭhaju čornuju knihu. Hlanuŭ na chłapcoŭ staršych i małodšych, akinuŭ wokam usu abstanoŭku, jak praktyčny haspadar swajo pole, i wažna sleŭ pry stale. Zara paklikaŭ małyšoŭ k'sabie i staŭ zapisywać. Wincus pieršy raz u žyćci pačuŭ rasiejskuju mowu. Pakazałasia jamu tak śmiešnaj, što jon nia moh strymacca, — šturchnuŭ łokciem Jurewiča i skazaŭ: — Čuješ, Kastuś, pakakomu heta jon haworyć? Heta-ž saŭsim nie paludzkul — Cicha ty! — adkazaŭ Kastuś, — u škole musić tak treba...

Ale woś pryšła kalejka na Wincusia. Cikawaść, strach i śmiech tak sputali jamu jazyk, što tolki hladzieli na ŭsio i nia moh skazać słowa.

— Kak tiebia zwat? — pytaŭ wučyciel.

Wincuk stajaŭ i śmiajaŭsia.

— Kak twajo imia? — pytaŭ krapčej Kuksač.

— Każy! — taŭkli chłopczy Wincusia ŭ bok.

— Wincuk! — adkazaŭ nareščie chłapiec,

a wočy tak i hareli junym ahniom.

— A kak familija?

— Kawalonak, — adkazaŭ Wincuk.

Usie zaśmiałalisia, a Wincuk nia wiedaŭ, čaho im treba.

— Jakublonak! — pierabiŭ Wincus sam siabie.

Tut usie zaśmiałalisia jašče bolš. Śmiajaŭsia i sam wučyciel i apiakuny dziciej. A Wincus stajaŭ pasiarod, źbity z tropu, pačyrwanieŭ da samych wušej i ŭžo hatoŭ byŭ zaplekać.

— Kak ja zapišu? — kazaŭ wučyciel. Ty ska-

zał dwie familii: katoraja z nich lučše?

Tut ustupiŭsia ŭ hutarku Kajetan Jurewič,

bačka Kastusia. Jon przyšoŭ dapoiŭnić učarajuju

Sajuz Wyzwaleńnia Wilni pry pracy.

U Niez. Litwie, jak wiadomo, istnieje Sajuz Wyzwaleńnia Wilni. Niegadań „Dziennik Wileński” (Nr. 286) pisał, że rad, uziałych z „Liet. Žinių”, wiestak ab pracy henaha Sajuzu, z nehody jaho ahlaha Žjezd. Wiestki henysja za „Dzien. Wil.” padajom tut dasło Źna.

14 kastyčnika siol. h. u KoŹni adbyŹsia dzieŹiaty ahluny Žjezd Sajuzu Wyzwaleńnia Wilni. Na Žjezdzie było 385 przedstawicieli ad addziełaŹ i Źmat haŹcie. Roznyja arhanizacyi i osoby wieteli Žjezd słoŹom i ŹliŹtoch. MiŹ inŹymi wietu Žjezd rektor uniwersytetu prof. Romer, zaznaŹajuŹy, Źto treba pradaŹaŹ baracbu za wyzwaŹeńnie liŹtoŹskich ziamiel WileńŹŹy i TylŹy. MiŹ inŹymi na Žjezdzie byŹ starŹynia ministraŹ Tubelis, jaki tak-Źa wystupaŹ z adpawiednej pramowaj.

StarŹynia Sajuzu prof. M. BirŹyŹka zaznaŹyŹ, Źto z przyŹyny niŹastaŹy hroŹŹa maŹa Źto moŹna bylo zrabic. Jon zaznaŹyŹ tak-Źa, Źto polskaŹa preŹa pawielicŹwaje znaŹeńnie pracy Sajuzu, choŹ Źasta i praŹdu piŹa.

Ciapier Sajuz maŹe 489 addziełaŹ i 20 tysiaŹ siabroŹ. Zahranicaj Sajuz maŹe 16 addziełaŹ, nia liŹaŹy tych, jakija dahetul jaŹŹe nie zarejestrowany.

Dalej prof. M. BirŹyŹka zajaŹwiŹ, Źto orhan Sajuzu „Musu Vilnius” uŹo tak dobra raschodŹicca, Źto nia maŹe deficytu. Za apoŹni hod Sajuz pradaŹ 70 tysiaŹ ekzemplaraŹ roznych drukau i wydaŹniaŹ.

Sajuz apikujeŹca liŹtoŹcami WileńŹŹy, jakija Źciakajom u Litwu. Dla ich istnieje pamiaŹŹeńnie, dzie jany mohuŹ zatrzymac i padŹukaŹ pracu. Z inicyjatywy Sajuzu byli Źbirany afiary pacierpieŹŹym ad hoŹadu Źycharom WileńŹŹy. M. BirŹyŹka adŹytaŹ tak-Źa przywitaŹni ad mnohich liŹtoŹcaŹ z Wilni.

UreŹcie prof. BirŹyŹka zaznaŹyŹ, Źto Sajuz pawinien mieŹ najbliŹejŹyja znosiny z wilenskim hrnadzianstwem. Treba bywaŹ u WileńŹŹynie i przyhadacŹa da ŹyŹcia ludziej na tym baku. Wobak z hetym treba prawodziŹ wileńskuju prapahandu zahranicaj. Treba takŹama zbliŹacŹa z narodami, jakija ŹywuŹ pad PolŹŹaj.

PaŹla hetaha prof. BirŹyŹka zrabiu sprawadŹu ab hraŹowych sprawach Wilenskaha Źaleznaha Fondu. SprawadŹaŹa zabaraŹa, Źto Ź minuty hodŹie bylo sakrana afiar 5 037,57 liŹtaŹ, za znaŹki atrymana 65 589,56 liŹtaŹ, za wileńskija poŹparty 36 316 liŹtaŹ, pracentaŹ ad kapitalu — 5 685,40 liŹtaŹ. Usiaho razam — 169 917,04 liŹtaŹ. P. Ł.

БЕЛАРУСЫ! Падтрымлівайце сваю прэсу Выпісвайце найстарэйшую беларускую газету „Беларускую Крыніцу”!

Дзяржаўныя ролы ліцэй з украінскай мовай навучаньня.

Апошнім часам польскае Мін. Асьветы выдала загад у справе арганізаваньня дзяржаўнага ролянага ліцэю з украінскай мовай навучаньня. Пасьля гэтага загаду прадстаўнікі розных украінскіх гаспадарскіх і асьветных арганізацыяў у Львове адведаль Міністра Асьветы ў Варшаве і падзякавалі польскаму ўраду за першы шаг у кірунку заспакаеньня пяхучых патрэб украінскага народу ў галіне фаховай асьветы. Прый гэтаму украінскія прадстаўнікі выразілі пажаданьне, каб, пасьля аб’яўленьня загаду аб утварэньні Рольнага Ліцэю ў 1935/36 школьным годзе, паступілі, далейшыя практычныя акты, як купля адпаведнага будынку, назначэньне дырэктара ліцэю, распачацьце прыёму кандыдатаў і г. д. Украінскія прадстаўнікі зазначылі так-Źа, што пажадана далейшая разбудова агульна-асьветнага і вышэйшага ўкраінскага школьніцтва.

У адказ украінцам міністр заявіў, што ўтварэньне Рольнага Ліцэю ён лічыць заспакаеньнем пяхучых патрэб украінскага народу ў галіне фаховай асьветы. Рэалізаваньне ліцэю, арганізаваньне на ўзроўні розных польскіх ліцэяў, наступным у працягу трох гадоў. У будучым годзе пачне працу першы курс ліцэю. Хутка так-Źа будзе вырашана на справа меснасьці і будынку ліцэю і інш.

Украінская прэса справу арганізаваньня ліцэю ўважае за пазытыўную спробу з боку польскага ўраду хоŹ на адным адцінку украінскага школьніцтва. Аднак, піша тая-Źа украінская прэса, што гэта спроба сапраўды будзе пазытыўнай, калі будзе сталай, а не вынікаючай з часовай палітычнай польскіх патрэб і аблічанай на кароткую мэту, і калі роўналегла з уступкамі на гронце асьветы ня будзе іŹыці новае асадніцтва, абмежаваньне ўкраінскай коопэрацыі і інш.

Гэтак думаючы, украінцы ня мыляюцца. Сякую-такую практыку ў польскай так зв. меншасьцёвай палітыцы маем і мы беларусы. І ў нас была дзяржаўная вучыцельская сэмінарыя з беларускай мовай навучаньня, была і Беларуска дзяржаўная гімназія ў Наваградку, так-Źа з беларускай мовай навучаньня, а сяньня іх ужо няма. Былі гэтыя школы тады, калі паляком гэтага трэба было, а сяньня ня трэба і школ гэных няма.

Бяжучоўна, што паўстаньне ўкраінскага ліцэю мае цесную лучнасьць з польскай апошняга часу палітыкай адносна да міжнароднага меншасьцывага трактату і дзеля гэтага слушна ўкраінцы маюць сум-

Janka Kupała i Jakub Kołas na woli.

NaŹa hazeta u Nr. 37 z dn. 25.IX. s h ŹmiaŹciŹa sa znakom pytaŹnia wiestku ab aryŹcie Janki Kupaly i Jakuba Kołasa.

U kamunistyŹnaj hazecie „Źwiaz dzie”, wychodziaŹaj u Miensku (z dn.

15.X. s. h.) — ŹmieŹŹana pramowa sekretara C. K. Bielaruskaj KamunistyŹnej Partyi HikaŹy, z jakoj widaŹ, Źto Kupała i Kołas — na woli, bo-Ź pramaŹlaŹ HikaŹa Ź ich prysutnaŹci i Ź adnym mamencie — ad ich imia.

Sklikańnie Sojmu i Senatu.

Prezydent PolŹŹy dekretam ad 31 kastyčnika s. h. zahadaŹ sklikaŹ Sojm i Senat na budŹetnuju sesiju.

Sojm maŹe sabracŹca na narady 6 liŹtapaŹa.

Preliminar dziarŹaŹnaha biudŹetu z 145 miljonami Źlotych niedaboru.

PolskaŹa preŹa publikuje preliminar dziarŹaŹnaha budŹetu na 1935-36 hod, jaki maŹe 145 miljonaŹ Źł. niedaboru. Preliminar hety ŹraŹ padaŹe Ź Sojm na razhlaŹ i dzieŹa Źchwaleńnia jaho. A wyhladaŹe jon hetak:

wydatkaŹ — 2,132,000,000, a dachodaŹ — 1,987,000,000.

Treba zaznaŹyŹ, Źto hety projekt budŹetu Ź wydatkach mienŹy ad sloŹetniaha na 52 miljony Źł.

Maleńki ŹskaŹyŹy stajaŹaj wady.

PolskaŹa senacyja niepakoicŹca, Źto susim zahloŹŹŹaja apoŹnimiŹi časami polskaŹa sojmawaja apazycyja pacaŹa padhataŹlacŹa da biudŹetnej sesii Sojmu. Hazety padaŹajuŹ: apazycyja Ź Sojmle maŹe namier padaŹaŹ az niefalka interpelacyjaŹ, skarŹaŹy dziarŹaŹnuju administracyju, a tak-Źa padaŹaŹ prapazycyju, kab Sojm nia prymaŹ da wiedama dekretu Prezydenta ab utwareńni ŹahieraŹ adasabnieńnia Ź Bere-

Źie-Kartuskaj; apazycyja maŹe padniaŹ i dyskusiju nad zahranicŹnaj i nutranaj palitykaj uradu.

Premjer mін. KaŹloŹski 31 min. m. praz radyjo skaŹaŹ palityŹnuju pramowu, jakaja ŹŹczyŹa haloŹna dziarŹaŹnaj haspadarki i biudŹetnaha niedaboru.

Słowam, nutranoe ŹyŹcio Ź PolŹŹy krychu ŹskaŹyŹnuŹasja.

Spynieńnie ŹpieŹnych sudoŹ u PolŹŹy.

Dnia 28 ha m. m. uwaŹŹŹo Ź ŹyŹcio rasparadŹeńnie Rady MinistraŹ ab poŹnym spynieńnie ŹpieŹnaha pastupańnia. Hetym samym spyniena i

ŹpieŹnaje pastupańnie prad ahlunymi sudami, uwiedzienaje rasparadŹeńniem Rady MinistraŹ z dnia 26.8.32 h.

Anhlijskija i ŹwiedzkiŹa robotniki prociŹu kamunistaŹ.

Kamunisty padaŹi kliŹ, kab usie socyjalisty razam z kamunistami stwarili „supolny front prociŹ faŹyzmu”. Na heny kliŹ anhlijskaja arha-

nizacyja „Labour Party” i ŹwiedzkiŹa socyjalisty zajaŹwili, Źto suprocŹtawiacŹa nia tolki kamunistym, ale i Źsialakamu z kamunistami supracoiŹniŹtu.

Katalonskaja Narodnaja Akcyja

Kataloncy za niezaleŹnaŹŹ zmaŹajucca nie naŹart. Tolki Źto zduŹyŹ hiŹpanski Źrad katalonski niezaleŹnic-

ki ruch, a uŹo paŹstaŹa nowaja wyzwaŹeńŹaja arhanizacyja — „Katalonskaja Narodnaja Akcyja”. Arhanizacyja „K.N.A.” trymaŹeŹca aŹtaŹomil, jakuju mieŹa Katalonija da ciapieraŹniaj rewalucyi, zmaŹajucca z marksyzmam i staŹic na hruncie chryŹŹijanskim, — imknieŹca da poŹnaj niezaleŹnaŹci Katalonii

ПАДЗЯКА.

Урад Бел Студэнскага Саюзу ў Вільні гэтым складае шчырую падзяку Грам. Грам. м. Стоўпцаў і м. Новага Сьвержана м. Стоўпцаў і м. Грошова ахвяры на падтрыманьне беларускай студэнскай часопісі. Вільня, 24 X 1934 г.

(—) М. Шчорс (—) В. Войтэма Старшыня Сэкратар

М. К.

zapis swajho syna, kotory takŹama mnoha naputaŹ.

Kajetan byŹ ŹaŹawiek raŹbŹitny, kiemny i kidliwy. Pa profesii byŹ stalar, aŹŹŹŹnik, malar i — adnym słoŹom — umieŹ sam adzin zrabic, ci paprawic samaja patrebnaja reŹy Ź haspadarcy. JachonuŹu pahaworku: „UmieŹŹ — nie lanisia, nia ŹmieŹŹ — nawuŹysia” — znali Źsie u Zawalocy. JurewiŹ keliŹci dobra znaŹ Jakuba, WincusiŹwaha baŹku, z kotorym niekalka miesiacaŹ razam pracawali Ź Zawalackim Zamku. WoŹ ciapiet jon i pryomniŹu swajho przyciela i rastŹumaŹyŹ wuŹycielu Źsio patrebnaje.

— Hety chŹapiec, — kazaŹ Kajetan JurewiŹ, — syn tutejŹaj udawy Hanuli, pa proŹwiŹŹy JakubiŹchi, bo jejny muŹ nazywaŹsia Jakub. ByŹ jon kawal i Źlosar — i dobry byŹ ŹaŹawiek! Dyk wot i chŹapca nazywaŹuŹ do Jakubionak, do Kawelonak. A praŹdziŹwaje ichnaje proŹwiŹŹa, tak jak i waŹa, Haspadzin WuŹyciel, — PaŹlowiŹy. ZnaŹyŹ, chŹapiec nazywaŹeŹca Wincus PaŹlowiŹ, syn Jakuba.

— Wy putajcie, — kazaŹ wuŹyciel, — maja sobŹtwiennaŹa familija „KuksaŹ”, a „PaŹlowiŹ” — eto maŹo oŹeŹŹstwo.

— Nu, heta nam usłoroŹna, — adkazaŹ JurewiŹ. Tolki Ź heny Jakub PaŹlowiŹ, baŹka hetaha chŹapca, byŹ przyjezdny, zniekul wielmi daloka. Jon sam mnie keliŹci raskazywaŹ, ale ja zabuŹsia. — Ni to z Bielastoku, ni to z Mahilewa, adnym słoŹom — niehdzie Ź toj bok za Wilniu.

— Kakoj gubernii i wołosti? — pytaŹsia wuŹyciel.

— A hetaha bahdaj tut niehto nia wiedaje, — adkazaŹ Kajetan, — imusiŹ nawiet sama Hanula, chŹopcawa matka, nia wiedaje.

— Kak-Źe ja zapiŹu? — pytaŹsia KuksaŹ.

— ZapiŹy, pan, Źto niawiedama, jakoj huber-

niŹ, — paradiŹu JurewiŹ.

A chŹapiec bolŹ padobny da matki, jak da baŹki, — debawiuŹ jon na adchod.

Wincus uwaŹna i cikawa ŹluchaŹ hetu apowieŹ ab swaim rodzie i tolki ŹlaŹnie ciapiet dawiedaŹsia ab swaim praŹdziwym proŹwiŹŹy, Źto jon PaŹlowiŹ, a nie Jakubionak.

WuŹyciel puŹciŹ chŹapcoŹ na wialikuju pahulanku, a sam pajŹoŹ u swaje pakoŹ.

— Ci ty Jakubionak, ci Kawelonak, — pytaŹsia Wincus, niby to pawaŹna, KasuŹ JurewiŹ.

— Ja PaŹlowiŹ, — adkazaŹ Wincus.

— Ej, Kawelonak! A hdzie twajo kawadla? — draŹniŹu Wincusia maŹy MichaŹ MaslukiewiŹ, pa proŹwiŹŹy „KuraŹka”.

— Hdzie twoj maŹatok? — draŹnili druhiŹa.

Wincus maŹŹaŹ i adstupaŹ da dŹwiarej. Ale chŹapcy, waŹam nastupaŹi, baŹazie sabralisja samyja maŹyŹy, a adzin zakryŹŹu: Keli ty PaŹlowiŹ, dyk ty naŹaha wuŹyciela syn!

Wincus skoŹyŹ da taho niahodnika bicca, ale chŹopcy nie dapaŹciŹi. Stali kruhom paŹtaraŹ heta samaje. Wincus uŹo paŹynaŹ plakaŹ. Tut „KuraŹka” padyŹoŹ da Wincusia i ŹapnuŹ jamu Ź wucha nieŹta-nieŹkaje takaje, Źto Wincus nia moh strymacca i z celaha rozmachu lapnuŹ jamu aplawuchu. PadniaŹsia taki Źum i harmidar, Źto chŹopcy nia Źuli adzin druhoŹa. AŹ adŹynilisja dŹwiery i pakazaŹsia na paroŹie sam wuŹyciel.

— Kto zdzieŹŹ Źumit? — zahamaniŹ jon.

Usie adnamysna pakazaŹi na Wincusia.

— Na kaleni! — skamandawaŹ wuŹyciel i sam pajŹoŹ.

Wincus apynuŹsia na kaleniach, u kucie, pamiz Źafaj i pieŹkaj.

Ale KuksaŹ, widaŹ, nieŹta pieradumaŹ. Zara wiarnoŹsia i skaŹaŹ ŹaskawieŹŹy tonam:

— Nu, pierwyj dzieŹ ja tiebie praŹŹaju, stupaj!

— A ty zaŹem plaŹeŹ? — ŹwiarnoŹsia jon da „KuraŹki”, kotory trymaŹsia za ŹŹaku i praliwaŹ celeje mora horkich ŹloŹaŹ.

DruhiŹa chŹopcy tak-siak rastŹumaŹyli i, wiedama, zwaliŹi Źsli winu na Wincusia.

— Tak ty takoj! — zahamaniŹ na jaho wuŹyciel. JeŹli tak, to astanieŹsia Źlewodnia poŹle klasa.

— Źto jon kazaŹ? — pytaŹsia Wincus.

— Jon kazaŹ, Źto, jak usie pojduŹ damoŹ, ty adzin astanieŹsia Ź klasie, — rastŹumaŹyli starŹyja wuŹni.

Ciapiet Wincus staŹ plakaŹ, a „KuraŹka” pierastaŹ.

Hetaja wialikaja klasa, z ŹaŹciur woknami, z wysokaj stolaŹ, z wialikaj bieŹaj pieŹaj i ciomnym kutom za pieŹaj, pakazaŹasja Wincusiu wielmi straŹnaj. LepŹ zhadŹiŹsia-b umierci, jak adnamu astawacca Ź Źkole. StarŹyja wuŹni, wychodzjaŹ damoŹ, zatrymalisja pry dŹwiarach, paraliŹsia z saboj i Źmiarkawali, Źto pakidaŹ tut adnaho chŹapca nielha.

— Heta saŹsim dhenna! — kazaŹ samy starŹy, pa-proŹwiŹŹy „Buhawa” (buŹawa), bo nie wyhawarywaŹ ni „Ź”, ni „r”, i Źasta lubiuŹ uŹywaŹ słoŹa „buhawa”.

Retak nia moŹna habic, — kazaŹ jon. Dhenna hobiŹ naŹwuŹyciel. Takoha mahoha chŹapca adnaho pakidaŹ u klasie nia moŹna.

Utrakwistyčnyja polska-biełaruskija školy pieratworany na školy polskija.

U Šarkaŭščynie, Dziśnieńska pawietu, došiel była utrakwistyčnaja polska-biełaruskaja 7 kl. pačatkawaja škola. Dawiedwajemsia, što henaja škola sioleta pieratworana školnymi

uładami na školu polskuju. Razam z hetaj školaj pieratworana tak-ža na čysta polskuju i adnaklasoŭka ŭ w. Sawickich, kala Šarkaŭščyny, jakaja była tak-ža polska-biełaruskaj školaj.

Zakryćcio hurtkoŭ Biełaruskaha Instytutu Haspad i Kultury.

Moładečanskaje pawietawaje starastwa listom z dnia 26.X.1934.N. B. 189/Stow. pawiedamila Centralu Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury, što hurtki B.I.H. i K. u m. Ra-daškawicach, w. Krynica i w. Dubrowie wykasawała z swajho rejstru.

Heta značyć, administracyjnija ŭłady henyja hurtki B.I.H. i K. pryznali za nieisnujučyja. Słowam, heta ŭžo nia-božycki arhanizawanych asiarodkaŭ biełaruskaj kulturna-aświetnaje pracy na siaie.

Roznyja wiestki.

Z POLŠČY

Žniżka cany żyta. Hazety padajuć: apošnimi časami ŭpała cana na żyta aŭ na 3 zł. na centnary.

Dziaržaŭny niedabor. U wieršni sioleta ŭ dziaržaŭnym skarbie było dachodaŭ — 157 miljonaŭ 700 tysiać zł., a raschodaŭ — 174 miljony 400 tysiać zł. Ad krasawika da wieršnia, h. zn. za paŭhodu, niedaboru jość — 151 miljon 700 tysiać zł.

Chto pieramoh? U Zach. Polšczy adbylisia wybary ŭ samaŭrady. Na ahulnuju ličbu mandataŭ 392, endeiki zdabyl — 259, bebeki — 86 i niemcy 47.

Z ZAHRANICY.

Francyja na pierałomie. Burżaznyja arhanizacyi choćdać zmianić u Francyi ład, a premjer uradu ŭžo padaŭ i prajekt nowaj konstytucyi. Nadowiačy ŭ Nant adbyŭsia kanhres francuskich radykalaŭ, jakija pastanowaj daručyli swaim siabram 6-ciom ministram, kab prajekt nowaj konstytucyi zmianili. A premjer stojka trymajecca swajho prajektu.

Čystka ŭ rasijskaj kompartyi. Pašla čystki maskoŭskaj kompartyi, 60 proc. sialan pierastała być jaje siabrami.

Eucharystyčnyja kanhresy. U paławinie m. m. adbyŭsia wializarny čarhowy 32 Mižnarodny Eucharystyčny Kanhres u Paŭdzionnaj Amerycy, u stolicy Arhientyny — Buenos-Ajres. Na Kanhreste byŭ papieski delehat kardynał Pačelli, 115 arcybiskupaŭ i biskupaŭ i bolš 2 miljonaŭ wieručych katolikoŭ.

Niadaŭna adbyŭsia tak-ža Eucharystyčny Kanhres u Litwie, u Koŭnie,

pašwiačany dzieciam i moładzi. Pieršy dzień na nabaženstwie było 12 tysiać dzieciaŭ, na druhi dzień 15 tysiać moładzi, a ŭ kancy — 150 tysiać narodu.

Z KRAJU

Budźcie aściarožnymi! Niadaŭna kala Ašmiany było hetkaje zdareńnie: niejki Litwinowič wykapaŭšy hlybokuju studniu spuściŭsia na jej-naie dno zakładać zrub i raptam sam-leŭ; spuściŭsia jaho ratować Kowel. Jon tak-ža samleŭ u studni. Z studni dastali obudwych niažywym. Jany atrucilisia hazami, što ŭ studni sabralisia. Prad spuščaniam čalawieka ŭ hlyb studni, treba špiarša spuścić zapale-nuju lampu. Kali lampu zhaśnie, zna-čyć, što jość škodny čalawieku haz.

Z WILNI.

Ci isnuje biełaruskaja pačatkawaja škola ŭ Wilni? U adnym z papierednich numeroŭ „Bieł. Kr.“ była padana wiestka ab tym, što ad 1934-35 školnaha hodu ŭłady byccam „uskrosili“ kolišnjuju bieł. pačatkawuju školu na Nowym Świecie ŭ Wilni. Woś-ža dawiedwajemsia, što ničoŭna padobnaha nia stałasja. Uspomnienaja škola isnuje, jak škola polskaja, z polskaj mowaj wykładowaj.

Kamunistyčny pracas. Akružny Sud u Wilni ŭ pačatku minulaŭha tyd-nia sudziŭ 5 kamunistaŭ: 3-ch litwin-ŭ, 1 biełarusa (M. Kuncewiča) i 1 ży-doŭku za kamunistyčnuju rabotu i pry-naležnaść da kamunistyčnaj partyi. Sud pakaraŭ padsudnych koraŭ westro-hu ad 1 da 6 hadoŭ.

Pišmy z wioski.

Ab našym żyćci.

Dwarec, Nawahradzkaha paw. Čiažka żywjecca kala nas. Haspadary pabiadnieŭli, haspadarki zdrabnieŭli, siemji razrašlisia, a zarabotkaŭ nia ma niŭjakich. Jak prydziecca padatki pla-cić, dyk choć ty, čalawieka, żywy ŭ ziamli lež. A paprabuj u čas nie za-plaćić, dyk ad „upomnieńniaŭ“ žyćcio ahorknie, bo za henuju sekwestrat-skuju štuku paŭtara zlotaha lišnich hrošaj treba dać.

Bywaje, što i zarabotki znacho dziacca, ale, kab zarabić, dyk špiarša treba zapisacca ŭ „stšelcy“ i pašla, kali budzie łaskaŭ na ciebie pan ka-mandant „stšelca“, dyk pazarablaješ.

Nakładajuć ciapier padatki waj-skowyja na tych, što nia służyli ŭ wojsku i majuć adpawiednuju kateho-ryju, abaznačanju literami „B“, „C“. Niekatoryja haworać, što „stralcy“ he-taha padatku nia plaćać, dyk našyja chłopczy z B i C pišucca ŭ „stralcy“ i na rynkach prad ludźmi kruciać ja-zykom tak, kab bačyli, što jany pie-rarablajucca na polski ład i kab im, Boža ścieraży, nia prysłali „nakažaŭ platničych“ plaćić henyja waj-skowyja

padatki. Kamandant „stralca“ adha-warweje našych ludziej ad rodnej bie-laruskaj hazety „Bieł. Krynicy“, kab jaje nia čytali. Ale jaho ŭ hetym nich-to nia sluchaje.

Z našaha m-ka choćdać pieranieš-ci hminu ŭ Nowajelnju. Pakuŭšto nia wiedama, jak z hetym budzie. Ka-mandant „stralca“ ŭ hetaj sprawie ježdziŭ u Nawahradak da ŭladaŭ i tam, kažuć, padhulaŭ dy waročaŭču-sia złamaŭ sabie nahu.

„Badanie“ ŭ palicyi.

U žniŭni sioleta ŭ wioscy Pie-trašoch abakrali Michalina Barawik. Jana zapadozryła Anastaziju Barawik, niezamužniuju, i zajawiła palicyi. Dwareckaja palicyja ŭziłasja za śledz-twa, pačala „badać“ Anastaziju. „Ba-dała“ dawoli doŭha i wiarnuŭšysia da chaty Anastazija lohła ŭ ložka. Pošla hetaha pajechała ŭ Nawahradak, zaj-šla da dochtera, ad dochtera zajšla da prakurora i padała skarhu, što byccam jaje „badajućy“ palicyja moc-na žbiła. Užo bylo „badanie“ i ŭ he-taj sprawie. Što z hetaha budzie, pa-keža budućynia. Pietrašucki.

Пачынаючы ад м. студзеня 1935 г. будзе выходзіць у Гіль-ні беларускі літаратурна-навуковы часопіс

„ПРАМЕНЬНІ“

«Праменьні» будуць выходзіць раз у тры месяцы, у разме-ры чатырох друкаваных аркушоŭ (64 стар). Кожная кніжка бу-дзе мець каляровую вокладку. У часопісе будуць змяшчацца тэксты прыгожае літаратуры (вершы, апавяданьні), навуковыя артыкулы з галіны беларускае літаратуры, мастацтва, гісторыі, этнографіі, рэцэнзіі літаратурных твораŭ і навуковых працаŭ, а так-жа запемкі з беларускага літаратурна-навуковага жыцця. Асабліва ўвага будзе звярнута на аддзел прыгожае літарату-ры, маючы наўвазе згуртаваць каля часопісу ўсіх беларускіх поэ-таŭ і пісьменьнікаŭ Заходняе Беларусі. Часопіс будзе выдаваць-ца пры Беларускам Інстытуце Гаспадаркі і Культуры.

Рэдакцыя звяртаецца да ўсіх нашых поэтаŭ, пісьменьнікаŭ, а так-жа навуковых прапаўнікоŭ з просьбаю прысылаць загадзя свае творы дзеля друкавання ў часопісе. Адначасна Рэдакцыя звяртаецца да ўсяго Беларускага Грамадзянства з просьбаю ма-тар'яльнае помачы на выдавецтва „Праменьняў“, ці то ў форме аднаразовых ахвяраŭ, ці сталых месячных складак. „Праменьні“ маюць выдавацца із складак беларускага грамадзянства, дзеля гэтага кожная помач ёсьць вельмі пажаданай. Таксама ўжо мож-на прысылаць падпіску. Падпіска на год — 4 зал.; на паўгода — 2 зал.; пана асобнае кніжкі — 1 зал.

Адрас Рэдакцыі: Вільня, Завальная вул. № 1—3.

РЭДАКЦЫЯ

Dr. St. Hrynkiwicz.

Čarwiaki.

Maju na dumcy čarwiakoŭ, jakija żywuć u strawatračnym aparacie čalawieka. Nazywajuć he-nych čarwiakoŭ čužajedy, dzieła taho, što kormle-ca jany sokam inšych żywiołaŭ, u našym prykla-dzie sokami čalawieka. Tutaka wialikaja z ich bo-ku niebiašpieka. Čalawiek jeść i nie karystaje z je-ży, bo ŭsieńka ŭsmoktawajuć čarwiaki. Dy mała ta-ho, nia tolki ŭsmoktawajuć potrebnuju čalawieku ja-du, adnačasna wydzielajuć z siabie atrutu. Stul nia-dužaść ad čarwiakoŭ, a časta i śmierć.

Skul biarucca čarwiaki, jak jany rastuć, — treba wiedać blazumouna koŭnamu čalawieku. Lah-čej tady budzie baranacca ad chwaroŭby.

Koŭnaje dzieła na wioscy bačyla, a pryma-sia čula ab „krupčatym“ miesie ŭswini ci parsuka, a tak-ža časam u miasie cialaci, karowy ci ryby. „Krupčatka“ — heta nia što inšaje, jak puzyrki z prazystaju ciakominaju. Pad balonkoju puzyrka sladzjać zarodki čarwiaka. Takija puzyrki zawuć puzyrčataj hlistaj abo finnami. Kali lepš pahladzieć na zarodak, dyk možna tam pabačyć haloŭku z żyjakaj. Na haloŭcy zarodak užo maje hapliki i prysoski, dziakujučy jakim spiely čarwiak (soliter) trymajecca za ścienki kišek.

Kab z zarodka wyras wialiki čarwiak, treba kab lučyŭ jon z miasam, u jakim sladzic, u straŭ-nik čalawieka, dzie ad kiškaŭ raschodzicca balonka i z finny wyraście daŭžlorny istužkawaty čarwiak, jakoha nazywajuć soliter. Soliter raście ad haloŭki. Składajecca jon z wialikaje kolkaści čaściaŭ sustaŭ-čykaŭ. Najstarejšyja sustaŭčyki na kancy čarwiaka. U ich adkladywajucca jaječki, z jakich moža wy-raści nowaja haloŭka z hapličkami i prysoskami. Dzieła taho, kab z jaječka wyrašła finna, treba,

kab sustaŭčyk ci paasobnyja jaječki lučyli ad ča-lawieka da druhoje żywioly. Žywiołami, u jakich jaječki raŭwajucca, zjaŭljajucca ŭswinia, karowa (ci byk) i ryba (ščupak), pry hetym u koŭnej ży-wioły inšy soliter. Dyk u kiškach čalawieka mohuć być try solitery — ŭswiny, byčačy i rybi (inakš za-wuć jaho istužnik šyroki).

Daŭžynia solitera nadta wialikaja — da dzie-siaci metraŭ. Koŭny soliter maje da tysiać sustaŭ-čykaŭ. U starym sustaŭčyku majem da 50.000 je-ječak, a stary soliter addzialaje ad siebie štodzień pa 2—3 sustaŭčyki.

Najčašciej paasobnyja jaječki, abo j ceľyja sustaŭčyki z wypaŕaŭnieńniami trapajuć u ziamlu. Stul najčašciej, pry našych umowach sanitarnych, trapajuć u straŭnik ŭswinie. Mienš časta trapajuć z trawoju ŭ straŭnik byka ci karowy, abo u straŭ-nik ščupaka. Sa straŭnika, dzie z jaječek wyrasta-juć zarodki, jakija prašwidroŭwajuć ścienki kišek i straŭnika i trapajuć u kroŭ, a kroŭ raznosić ich pa ceľamu cieľu żywioly. Tamaka ŭ formie finnaŭ („krupčataje miasa“) iduć, kab lučyć znoŭ da ča-lawieka.

Dyk bačym, što da poŭnaha raŭwicia istu-žkawaty čarwiak prachodzić praz dwuch haspadaroŭ.

U našych biełaruskich umowach haspadarčych najčašciejšym čarwiakom budzie soliter ŭswiny. Naj-waŭniejšaju pryčynaju budzie toje, što dahetul šmat dzie nia ma „adchodnych miesc“ zusim, šmat dzie stajać, bo taki byŭ zahad palicyi i soľtysa wiaskowaha, na praktycy adnak nihto z ich nie karystaje. Koŭny pradziadaŭskim abyčajem sladaje pad kapiežom swajho ci susiednieha chlawa abo adryny. A kali na t nlechtsa lojalna i karystajecca zdabytkami pryščepenaje wioscy „kultury“, dyk abo klepska adharodzić ad ŭswinie, abo niačystoty wykidać na harod, dzie ad raŭnłaje wosieni da poznaje wiasny badzajucca ŭswini.

Chto-ž ciapier na wioscy nahładaje za tym, kab miasa bylo dobreje? U apošnjuju paru samaŭ-rady ŭтрымліваюць weterynaraŭ pry hminach. Prek-tyka pakazwaje, što henaja ŭstanowa pracuje nad, ta slaba. Dy čalawieku mała ŭswiadomamu niebiaš-pieki ŭ „krupčatym miasie“ nialohka na wioscy na-dumacca, što rabić pry tekoj nahodzie. Pradać reŭ-niku — toj choča ŭziać leđz nia darma. Pakidaje woś takuju ŭswiniu sabie i swajoj družynie. Dobra, kali ŭmiecimie dahładać, kab ačyścić jak śled miasa, kali nie — i sam žjeść finnu i swajakoŭ pa-častuje (miasa šmat, handler nie chceŭ kupić). Chwarecimie sam, chwarecimie susiedzi, kumy i swajaki.

Moža być i šmat horš. Jak užo kazaŭ — u wadnym sustaŭčyku jość da 50.000 jeječak. Ležyć hetki sustaŭčyk pad chlawom, balonka sustaŭčyka nadhniła, jaječki rassypalisia, pawiejaŭ wlećer, ha-spadar nastupiŭ nahoju i prynios da chaty. Noh nia wycier i prynios na wobutku jaječki pad stoł, dzie koŭzajucca jahonyja dziełki. Dziełki, jak dziełki, — koŭny wiedaje — nadta časta trymajuć pal-čyki ŭ rocie. Jany woś jaječki z ziamli i paniašli ŭ rot. I woś pačynaje raści finna užo nie ŭ taje ci inšaje żywioly, a ŭ samoha čalawieka. Čaj lu-čyć zarodak u mozah i maje čalawiek nazaŭstody kaŭtuna ŭ haławie, ad jakoha da kanca swaich dzion nie ŭciače, i mučajecca i pa dachtaroch jež-dzić, a ŭ mozahu raście čarwiečok.

Inšy z čytačoŭ padumaje: — „nikoli ničoŭna takoha i nia čuŭ, a hetulki i ŭswininy jeŭ i bačyŭ jak kałoli...“ Dziakawać Bohu, što nia koŭna a ŭswinia z finnami i što nia koŭnaje „krupčataje miasa“ jesca syrym. Napriaktywanyja dachтары bačać časta na žal hetkich niaščasnnych ludziej, jakim i pamahčy nia ma jak, čilba rabić operacyju ŭ hała-wie, a heta znoŭ nadta ciežka.

(d. b.).